

Sp.

589. Tillaga

til þingsályktunar um millirikjasamninga.

(Lögð fyrir Alþingi 1930).

Alþingi ályktar að samþykkja gerðardómssamninga þá, er undirritaðir voru á Þingvöllum í dag, milli Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar, hvers um sig, annarsvegar og Íslands hinsvegar.

G r e i n a r g e r ð .

Með ályktun Alþingis 14. maí 1927 var skorað á ríkisstjórnina að taka upp samninga við stjórnir hinna Norðurlandarikjanna fjögurra um úrslit deilumála, er upp kynnu að koma milli Íslands og einhvers þeirra. Í sömu þingsályktun er lagt svo fyrir, að samningarnir verði gerðir á þeim grundvelli, að hinn fásti dómstóll í Haag dæmi undantekningarlaust um ágreiningsmál, er ríkisstjórnirnar fá eigi jafnað með sér, og að uppsagnarákvæðin verði samskonar sem í tilsvarendi samningum, er hin ríkin fjögur hafa þegar gert með

sér. Ennfremur er það ákvæði í þingsályktuninni, að samningarnir verði gerðir að áskilinni fullgildingu og lagðir fyrir Alþingi áður en fullgilding fari fram. Samkvæmt áskorun þessari hóf ríkisstjórnin undirbúning slíkra samningagerða með hliðsjón af gerðardómssamningum þeim, er hinar Norðurlandþjóðirnar fjórar höfðu þegar gert með sér. Málaleitan þessari var mjög greiðlega tekið, svo að samningar eru, svo sem kunnugt er, þegar undirritaðir: af Danmerkur hálfu af Th. Stauning forsætisráðherra, af Finnlands hálfu af varaforseta Vaino Pietari Hakkila, af Noregs hálfu af ríkisráði Torgeir Anderssen-Rysst, og af Svíþjóðar hálfu af sænska sendiherranum í Kaupmannahöfn, Ewerlöf, en af Íslands hálfu af forsætisráðherra Íslands.

Samningarnir eru að öllu verulegu samhljóða, svo sem sést af samnings-eintökum þeim, er fyrir liggja. Formsafbrigðin í islenzk-danska samningnum eru beinar afleiðingar þess, að samur er þjóðhöfðingi rikjanna, og skírskotun til islenzk-dönsku sambandslaganna leiðir einnig af ákvæðum þeirra um ágreining á skilningi þeirra laga. Að öðru leyti eru allir samningarnir hliðstæðir hinum norrænu gerðardómssamningunum, að undanteknum vissum breytingum ákvæðanna um sáttameðferð, til þess að hún megi verða með einfaldara hætti en þeim, er gildir með Norðurlandþjóðunum samkvæmt sérstökum samningum þeirra utan þátttöku Íslands.

Með samningum þessum er það ákveðið, að skorið skuli úr öllum deilum, réttardeilum sem öðrum, er risa kynnu milli Íslands og einhvers þessara landa, af gerðardómi, svo fremi, að stjórnirnar hafi eigi fengið þær jafnaðar með sér: Réttardeilur af fasta alþjóðagerðardómnum í Haag, sbr. 1. gr., en aðrar deilur af gerðardómi þar, skipuðum í hvert skipti þá er aðiljar hafa reynt að útkljá deiluna með sáttasemjara eða sérstakri sáttanefnd, er til þess hefir sett verið. Ef til gerðardóms kemur, verða dómendur nefndir samkvæmt ákvæðum Haag-samþykktarinnar 18. okt. 1907, nema annan veg sé um samið, með þeim hætti, að dómendur yrðu valdir úr flokki dómenda fasta alþjóðadómsins, tveir af aðilja hvorum, og dómforseti nefndur af hinum völdu dómendum í sameiningu (sbr. 2.—4. grein).

Uppsagnarákvæði samninganna eru samhljóða ákvæðum hinna norrænu gerðardómssamninganna, þannig að samningarnir gilda um 20 ár frá fullgildingardegi og mega verða framlengdir með þögninni um önnur 20 ára tímabil.

Að öðru leyti er vísað til ákvæða samninganna um efni þeirra.

Samkvæmt tillögu forsætisráðherra Íslands hefir konungur veitt samþykki sitt til þess, að samningar þessir verði gerðir og undirritaðir af Íslands hálfu af forsætisráðherra Íslands, að áskilinni fullgildingu, svo sem mælt er fyrir í sjálfum samningunum. Ennfremur hafa sérstakir fulltrúar allra hinna Norðurlandþjóðanna veitt oss þá sæmd að sækja hingað til þess að undirrita samninga þessa á hinum fornhelga þingstað vorum að Lögbergi við Öxará.

Þar sem samningarnir hafa nú verið undirritaðir, eru þeir lagðir fyrir Alþingi til samþykktar, samkvæmt fyrrnefndri ályktun Alþingis 14. maí 1927.